

УДК 378:377.36:6

Н. Г. Довмантович

ДО ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У МЕДИЧНОМУ УЧИЛИЩІ

У статті аналізується сутність понять «компетентність», «компетентнісний підхід»; подано авторське розуміння поняття «педагогічна компетентність викладача медичного училища»; розкрито вимоги щодо педагогічної компетентності викладача медичного училища; охарактеризовано форми та методи роботи викладачів Рокитнівського медичного училища у підготовці компетентного фахівця.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний підхід, педагогічна компетентність викладача, компетентний фахівець.

В статье анализируется сущность понятий «компетентность», «компетентностный подход»; подано авторское понимание понятия «педагогическая компетентность преподавателя медицинского училища»; раскрыто требования по педагогической компетентности преподавателя медицинского училища; охарактеризованы формы и методы работы преподавателей Рокитновского медицинского училища в подготовке компетентного специалиста.

Ключевые слова: компетентность, компетентностный подход, педагогическая компетентность преподавателя, компетентный специалист.

This article analyzes the nature of the concepts of «competence», «competence approach»; the author understanding of concept «pedagogical competence of teacher of medical school is given»; it is exposed requirement in relation to the pedagogical competence of teacher of medical school; forms and methods of work of teachers of Rokitnivskogo of medical school are described in preparation of competent specialist.

Keywords: competence, competency based approach, pedagogical competence of teachers, competent person.

Перехід освіти в людиноцентристський вимір зумовлює зміни у системах діяльності і становлення нового типу людини, яка володіє

© Довмантович Н. Г., 2013

необхідними компетентностями для життя в сучасному світі. В інформаційному суспільстві лише ініціативні, здатні до самоорганізації та самовдосконалення фахівці є конкурентоспроможними. Від них вимагається інноваційність мислення, готовність до дослідницької діяльності, реалізації особистісного підходу щодо проектування стратегій власного розвитку, здатність до самоактуалізації як в особистій, так і в професійній сферах діяльності.

Вирішення цього завдання стає можливим через впровадження компетентнісного підходу до надання освіти, який розглядається як один з дієвих інструментів, що має на меті сформувати у студентів готовність свідомо та активно ставитися до життя, що передбачає наявність у них потреби у самопізнанні, саморозвитку, саморозумінні, саморегуляції (Гончаренко С. У., 1997).

Проблемі формування самоосвітньої компетентності приділялася увага у працях в Україні: Т. Б. Бичкова, Н. В. Бухлова, О. В. Захарова, С. Ю. Ніколаєва, О. М. Рачковського, Л. П. Смелякова, Н. Ю. Тимошенко, М. М. Швець; в Російській Федерації: Л. М. Броннікова, Є. Г. Єфимчук, І. О. Орлова, Р. Р. Сагітова, О. М. Фоміна, О. С. Чеботарьова та ін.

Метою статті є аналіз наукових підходів до визначення сутності понять «компетентність», «компетентнісний підхід», висвітлення досвіду роботи викладачів Рокитнівського медичного училища у підготовці компетентного фахівця.

Одна з перших спроб вивчення компетентності як завдання української освіти належить Б. Чижевському. Н. Бібік розкриває сутність даного поняття, яке характеризується як компетентність стосовно структури змісту освіти, що побудована у сучасних стандартах за галузевим принципом і в програмах, виводить універсальний метарівень, що в інтегрованому вигляді представляє освітні результати (Свірчук Т., 2008).

О. Овчарук виокремлює необхідність запровадження цілісного системного і взаємоузгодженого підходу до систематизації понять компетентності та компетенції. На думку О. Пометун, компетентнісний підхід в освіті пов'язаний з особистісно-орієнтованим і діяльнісним підходами до навчання, що передбачає трансформацію змісту освіти (Сохонь Л. В., 2003, с. 234).

О. Хуторський пропонує розрізняти поняття «компетенція» та «компетентність».

Компетенція включає сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що задаються

відносно до певного кола предметів і процесів, необхідних для якості продуктивної діяльності стосовно них.

Компетентність – це володіння людиною компетенцією, що включає її особисте ставлення до предмета її діяльності; специфічна здатність, необхідна для ефективного виконання конкретної дії в конкретній галузі, яка включає вузькоспеціальні знання, особливого роду предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії. Компетентність варто розглядати як педагогічне явище, яке формується під час навчального процесу у вищих навчальних закладах (Свірчук Т., 2008).

Зокрема, Г. Халаш вважає, що компетентність – це здатність людини застосовувати свої знання. Ірландський педагог Дж. Куллахан розкриває це поняття як здатність, що ґрунтується на досвіді або знаннях, які людина розвинула завдяки практиці або освіті. В. Долл наголошує, що людина компетентна тоді, коли вона здатна володіти силою і волею, які допомагають їй діяти адекватно до ситуації (Сохонь Л. В., 2003, с. 7).

На думку вітчизняних вчених, зокрема О. Пометун, компетентністю людини можна називати соціально структуровані набори знань, умінь, навичок і ставлень, яких набувають у процесі навчання, і які дають змогу людині визначити, тобто ідентифікувати і розв'язувати притаманні певній сфері завдання, незалежно від ситуації. Отже, компетентність – це результативно-діяльнісна характеристика освіти. Рівень компетентності є рівнем діяльності, необхідним і достатнім для мінімальної успішності в досягненні результату (Пометун О. І., 2004, с. 18).

І. Родигіна вважає компетентність педагогічним явищем і визначає її як специфічні предметні вміння і навички, необхідні людині будь-якої професії, віку, сімейного стану (Родигіна І., 2004, с. 150).

Кожна компетентність побудована на комбінації пізнавальних ставлень і практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань і вмінь, тобто всього того, що можна використати у професійній діяльності. Це систематизований набір знань, умінь, навичок і ставлень, що дають змогу людині ефективно виконувати певні функції, забезпечуючи розв'язання проблем і досягнення певних стандартів у професійній діяльності.

Дослідники виділяють такі види компетентностей: аксіологічна, бізнес-компетентність, загальнокультурна, здоров'язберігаюча, комунікативна, логічна, математична, методична, мовленнєва, моральна, методологічна, навчально-інформаційна, навчально-

організаційна, науково-предметна, пізнавальна, полікультурна, політична, практично сформована, предметна, просторова, професійна, професійно-педагогічна, психологічна, психолого-педагогічна, рефлексивна, самоосвітня, сімейно-побутова, самоосвітня, ситуативна, соціальна, спеціальна, творча, управлінська, фахова, філософська та ін.

На думку О. Хуторського, серед переліку усіх видів компетентностей можна визначити ключові:

- ціннісно-смілова компетентність, що пов'язана із ціннісними уявленнями та здатністю людини орієнтуватися в житті;
- загальнокультурна компетентність, яка визначає знання та досвід у певних видах діяльності;
- навчально-пізнавальна компетентність як сукупність компетенцій у сфері самостійної пізнавальної діяльності; вміння обирати ціль, планування, аналізу, рефлексії, самооцінки;
- інформаційна компетентність, що пов'язана з формуванням умінь самостійно добувати, аналізувати, обирати необхідну інформацію;
- комунікативна компетентність, що пов'язана з оволодінням способами взаємодії з людьми, навичками роботи в групі.

Високий професіоналізм, вміння нестандартно мислити і спілкуватися, впевненість у собі, розвиток здібностей, глибокі знання – це перелік тих якостей майбутнього фахівця, необхідних для прийняття методично правильного рішення, забезпечення психологічно та організаційно обґрунтованого управління (Носков В.).

Продуктивне навчання забезпечує засвоєння знань і умінь, володіючи якими майбутній фахівець знаходить підґрунтя для своєї подальшої діяльності. Тому основними завданнями навчання виступають: створення умов для розвитку і самореалізації; засвоєння продуктивних знань і умінь; розвиток потреби поповнювати знання протягом усього життя; виховання для життя у громадянському суспільстві. І процес формування компетентності відбувається поступово, впродовж навчання, а згодом у процесі здійснення професійної діяльності. Знання, вміння, навички, ставлення особистості поглиблюються і ускладнюються, накопичується особистісний навчальний і практичний досвід.

Педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу наповнюється конкретним змістом і набуває професійно-специфічної спрямованості відповідно до профілю підготовки молодших спеціалістів. Тому під педагогічною компетентністю

викладача медичного училища будемо розуміти його характеристику як суб'єкта професійно-педагогічної діяльності, що включає сукупність професійних, психолого-педагогічних та управлінських знань, володіння професійно-педагогічними вміннями та навичками, поведінковими характеристиками та особистісно-професійними якостями, які забезпечують ефективність навчально-виховного процесу у вищому медичному навчальному закладі.

Вимоги сучасного суспільства спрямовують на підготовку кваліфікованого, конкурентоспроможного медичного працівника, компетентного, який належно володіє професійними знаннями, вміннями та навичками; орієнтується в суміжних галузях охорони здоров'я; здатний до ефективної діяльності на рівні світових стандартів та готовий до професійної мобільності.

Загальновідомо, що професійна діяльність медичних працівників вирізняється високою соціальною значущістю. Від рівня професійної компетентності медичних працівників значною мірою залежить стан здоров'я людей, часто і можливість збереження їх життя. Тому зрозуміло, що в центрі навчально-виховного процесу Рокитнівського медичного училища є студент, розвиток його природних здібностей, бажання вчитися, вміння оцінювати власні досягнення, формування мотивації до саморозвитку та ключових компетентностей. Відповідно до окреслених вимог таку підготовку повинні здійснювати висококваліфіковані педагогічні кадри вищих медичних навчальних закладів, які мають глибокі фахові та психолого-педагогічні знання, вміння та навички, керуються високоморальними життєвими цінностями: гуманності, духовності, інтелігентності, милосердя, вміння побачити та розкрити позитивне в людині, вселити надію. Саме вищезазначені характеристики є показниками педагогічної компетентності викладача, що відіграють вирішальну роль у процесі підготовки майбутніх медичних працівників, здатних до прийняття самостійних рішень, відповідальних за свою професійну діяльність.

Щорічні анонімні опитування студентів «Викладач очима студентів» виявили, що 86% респондентів вважають найбільш важливими для навчання особистісні якості викладача: доброзичливість, повага, коректність щодо студентів, вимогливість, інтелігентність.

Характеризуючи професійну підготовку педагога, студенти бажали бачити викладачем людину, яка по-перше, була б фахівцем-інтелектуалом, що лаконічно і логічно вибудовує навчальний матеріал, по-друге, практичну значимість дисципліни знає з власного

досвіду, по-третє, здатна заняття зробити цікавим та пізнавальним. Зрозуміло, що виплекати майбутнього компетентного фахівця може лише компетентний викладач, що вміло та творчо доносить до студентів програмний матеріал.

В своїй практичній роботі з формування компетентного фахівця використовуємо найрізноманітніші сучасні педагогічні технології при проведенні комбінованих, лекційних та семінарських занять циклу загальноосвітньої, гуманітарної та соціально-економічної підготовки, зокрема у формі інтелектуальної гри: «О, щасливчик», «КВК», лінгвістичних ігор, презентацій, дискусій, захисту проєктів та конференцій.

Викладачі циклу природничо-наукової підготовки надають перевагу груповому навчанню. На практичних заняттях створюються «малі» групи (5 – 7 студентів), з яким надзвичайно зручно та продуктивно використовувати такі дидактичні форми, як «Брейн-рингу», мозкової атаки, «мікрофону», «Бліц-турнірів», захисту проєктів.

При проведенні практичних занять з дисциплін циклу професійної та практичної підготовки викладачі найчастіше використовують форму ділової гри: сюжетної, рольової, дидактичної. Надзвичайно вдало проводяться заняття у вигляді форум-театру, де обговорюються найболючіші проблеми суспільства (СНІД, епідемія туберкульозу, імунопрофілактика тощо). Такі заняття допомагають підготувати майбутніх фахівців до тих ситуацій, які виникають у реальному житті.

Викладачі нашого навчального закладу при проведенні занять широко використовують мультимедійні засоби навчання, створюють відеоролики для лекційних, семінарських, практичних занять, залучаючи до спільної роботи студентів – гуртківців.

Організуючи роботу педагогічного колективу, необхідно пам'ятати слова В. О. Сухомлинського: «Якою талановитою не була б людина, якщо вона не вчиться на досвіді інших, то ніколи не буде хорошим педагогом».

Як висновок, зазначимо, що усі викладачі наполегливо підвищують свою фахову майстерність, відвідуючи заняття своїх колег під час традиційних предметних декадників, майстер-класів викладачів-методистів, педагогічних та психологічних тренінгів. Викладачам притаманний постійний пошук оригінальних ідей, розумний ризик впровадження нового, впевненість у своїх силах і творчих здібностях, креативний підхід до виконання педагогічної діяльності, комунікативність, готовність до постійної самоосвіти,

прагнення до професійного зростання впродовж усього життя, готовність підтримати і допомогти сформувати ці ж риси людської особистості і у студентів медичного училища.

Література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко – К.: Либідь, 1997. – 376с.
2. Свірчук Т. «Поняття компетентності та компетенції у працях сучасних педагогів та лінгводидактиків / Т. Свірчук [Електронний ресурс] Режим доступу http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_Gum/Apsf/2008_16/articles/article26pdf.
3. Сохонь Л. В. Життєва компетентність особистості: науково-педагогічний посібник / За ред. Л. В. Сохонь, І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. – К., 2003. – 520с.
4. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентісного підходу в досвіді зарубіжних країн // Компетентісний підхід у сучасній освіті: Світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політик/ Під заг. ред. О. В. Овчарук – К., 2004. – 112с.
5. Родигіна І. Шляхи формування основних груп компетентностей учнів / І. Родигіна // Директор школи. – Київ, 2004. – №8. – С. 148 – 153.
6. Носков В. Компетентність як складова підготовки фахівця у гуманітарному вищому навчальному закладі / В. Носков, А. Кальянов, О. Єфросиніна [Електронний ресурс] Режим доступу <http://www.Politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=67n=628c=1376>

Рецензенти:

Сисоева С. О. – д. пед. н., проф., член-кор. НАПН України;
Цехмістер Я. В. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2013

УДК: 378.1.371.133

В. І. Дуганець

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ

В статті наведений аналітичний огляд відомих педагогічних технологій діагностики, контролю, оцінки різних видів освітньої діяльності з огляду застосування їх до практичного навчання.

Ключові слова: студент, програма, практика, діагностика, аналіз, контроль, якість.

В статті приведено аналітичне обговорення відомих педагогічних технологій, діагностики, контролю, оцінки різних видів освітньої діяльності з огляду застосування їх до практичного навчання.

Ключевые слова: студент, программа, практика, диагностика, анализ, контроль, качество.

The article presents an analytical review of well-known educational technology diagnostics, monitoring, evaluation of different types of educational activities in view of their application to practical training.

Keywords: student, program, practice, diagnosis, analysis, control and quality.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним із найефективніших засобів адаптації людини до сучасного життя є освіта, як організований педагогічний процес пізнання, розвитку, спілкування і творчості. У світі склалися дві системи освіти: підтримувальна та інноваційна. Підтримувальна – спрямована на підготовку людини до розв'язання повсякденних проблем, підтримання способу життя й діяльності. Інноваційна освіта орієнтована на майбутнє і пов'язана з підготовкою людини до використання методів прогнозування, моделювання, проектування в житті та професійній діяльності.

Соціально-економічні і політичні зміни в Україні, входження її в цивілізоване світове співавторство вимагає реформування національної освіти згідно до вимог Болонського процесу. Однією із домінуючих особливостей кредитно-модульно-трансферної системи